

**Спілка економістів України
Національний університет водного
господарства та природокористування
Інститут Європейської інтеграції**

**ПРОБЛЕМИ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА ПРИРОДНО-
РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ:
ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ТА ІНВЕСТИЦІЇ**

Збірник наукових праць

*Випуск XIX
№ 2*

**Київ, СЕУ / Рівне, НУВГП
2013**

УДК 332.1:336:330.322
ББК 65.9.49:65.9.26
П78

Рекомендовано до друку вченою радою Національного
університету водного господарства та природокористування.
(Протокол 5 від 31 травня 2013 року)

Видання засновано у 1995 році. Затверджено постановою президи
ВАК України від 11 жовтня 2000 року № 1-03/8, внесено до переліку
№6 фахових видань. Пролонговано постановою президії ВАК України
від 18 січня 2007 року №1 – 05/1 (перелік №19) наукових фахових
видань України, також 1 липня 2010 року №1-05/5 (перелік, п. 138)

Редакційна колегія:

Павлов В.І., д.е.н., проф., (головний редактор); Лазаришина І.Д.,
д.е.н., проф., (заступник гол. ред.); Мєліхова Т.Л., к.геогр.н., доцент,
(відповід. секретар); Гринчуцький В.І., д.е.н., проф.; Галиця І.О.,
д.е.н., проф.; Гуменюк В.Я., д.е.н., проф.; Євдокименко В.К., д.е.н.,
проф.; Кравців В.С., д.е.н., проф.; Левицька С.О., д.е.н., проф.;
Павліха Н.В., д.е.н., проф.; Римар М.В., д.е.н., проф.; Стельмашук
А.М., д.е.н., проф.; Хвесик М.А., д.е.н., проф.; Шурик М.В., д.е.н.,
проф.

Рецензенти:

Губанова О.Р. – доктор економічних наук, професор;
Ступень М.Г. – доктор економічних наук, професор;
Ячменєва В.М. – доктор економічних наук, професор.

Збірник наукових праць висвітлює результати досліджень проблем
фінансової політики та інвестиційного сприяння процесам сталого
просторового розвитку регіону. Розглядаються теоретичні, методологічні і практичні аспекти трансформації економіки та соціальної інфраструктури, екологізації та раціонального природокористування.

Загальнодержавне видання. Свідоцтво державного комітету
інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України
№ 10457 серія КВ від 27.09.2005 р.

УДК 332.1:336:330.322
ББК 65.9.49:65.9.26

© Спілка економістів України, 2013
© Національний університет водного
господарства та природокористування, 2013
© Інститут Європейської інтеграції, 2013

ЗМІСТ

Розділ 1. Інтеграція та інноваційна трансформація.....	6
Koniakhina T. V. Economic problems of environmental management in Ukraine.....	6
Булишева Д. В., Криницька О. О. Економіко-екологічні основи ефективного розвитку приміських територій на засадах ринкового підходу.....	12
Загвойська Л. Д., Шпек М. В. Превентивні бізнес-стратегії: досвід для України....	21
Оскольський В.В., Панасюк О.І. Особливості організації торгівлі цінними паперами на фондовому ринку.....	30
Сіпайло А. Г. Екологічні інновації як засіб забезпечення економічної безпеки підприємства.....	41
Розділ 2. Менеджмент, маркетинг та логістика.....	50
Акімова Л. М. Аналіз діяльності ломбардних установ в Україні....	50
Белоусова К. О. Ресурсний потенціал розвитку підприємства: зміст та основні ознаки.....	58
Лугова М. С. Напрями вдосконалення державної інвестиційної політики в контексті сталого розвитку.....	66
Нетепчук В. В. Процесний підхід в управлінні підприємством.....	74
Павлов К. В. Тенденції розвитку інвестиційно-житлових відносин.....	85
Палига Є. М. Економічна ефективність інвестиційної діяльності корпорацій видавничо-поліграфічної галузі	93
Сазонєць О. М. Організація електронної торгівлі на сучасному етапі розвитку.....	100

Чуприна А. І., Остапчук А. В. Оцінка економічної безпеки та можливості її застосування для депресивного регіону.....	110
Чорна Н. П. Передумови та фактори інноваційного розвитку сфери виробництва продуктів харчування.....	119
Юшкевич О. О. Формування системи економіко-екологічних індикаторів розвитку сільськогосподарських підприємств.....	126
Розділ 3. Соціальна інфраструктура та екологізація...	134
Веклич О. О. Чинні інструменти стимулювання екологічної модернізації національного господарства.....	134
Воронкова А. Е., Хомош Ю. С., Кокура К. В. Чинники впливу на формування екологічної культури підприємства.....	144
Галушкіна Т. П., Дем'яненко С. Г. Механізми інституційного забезпечення формування вуглецевого ринку в контексті екологізації економіки України.....	150
Ковшун Н. Е., Лесь А. В. Особливості формування екологічних проектів.....	160
Костюкевич Р. М., Кузнецова Т. О. Якість сільськогосподарської продукції: теоретико-практичні аспекти.....	167
Коцан А.М., Пивоварчук А.В. Динаміка зростання грошових доходів населення регіону.....	172
Олейник В. В. Управління екосистемами регіону.....	179
Павлов В. І., Мазурик С. М., Хомюк Н. Л. Екологічна оцінка земель сільськогосподарського призначення регіону.....	187
Павлов В. І., Пивоварчук А. В. Особливості забезпечення соціальної відповідальності держави, бізнесу та громадських організацій.....	194

Першко Л. О., Акімова А. О. Зарубіжний досвід недержавних пенсійних фондів в аспекті формування і використання фінансових ресурсів	203
Тимошенко Д.В., Устенко А.О. Шляхи гармонізації людських стосунків у контексті тімбілдингу.....	210
Розділ 4. Природокористування та ресурсозбереження	218
Біньковська О. В., Тютюнник Г. О. Еколого-економічні аспекти оцінки впливу техногенного забруднення ґрунтів в Україні.....	218
Клименко О. М., Мамай О. М. Екологічна безпека регіону: підходи до формування методики оцінювання на рівні області.....	226
Мандигра М. С., Куцан О. Т., Шевцова Г. М., Романко М. Є., Орбаченко О. А., Герілович І. О. Вивчення впливу генно-модифікованої сої лінії MON 89788 на організм лабораторних тварин.....	233
Павлов В. І., Гримак О. А., Яковюк В. А. Економіко-екологічна оцінка процесів водокористування в регіоні.....	241
Павлова І. І., Федина К. М. Моніторинг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря в регіоні.....	251
Повная О.С. Інноваційні методи державного управління сферою утилізації твердих побутових відходів у промисловому регіоні.....	261
Сорока М. П., Мельничук В. Г., Мандигра М. С., Лисиця А. В. Перспективи використання цеоліт-сметитових туфів Волино-Поділля в екологічно чистому виробництві.....	268

УДК 343.56.06.011

Л. М. АКІМОВА

**АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ЛОМБАРДНИХ УСТАНОВ
В УКРАЇНІ**

У статті досліджено основні показники ломбардних установ в Україні, проаналізовано фінансовий стан ломбардів, визначено напрями покращення їх функціонування.

In the article investigated the basic indicators Lombard institutions in Ukraine and analyzes the financial condition of pawn shops, the directions of improving their functioning.

Ключові слова: ломбарди, фінансовий ринок, фінансові кредити, фінансові послуги.

Постановка проблеми. На сьогодні в Україні актуальною є проблема розвитку кредитного сектору, зокрема небанківських фінансово-кредитних установ – ломбардів. Найчастіше їх роль недооцінюється, проте саме ломбарди є важливими суб'єктами фінансового ринку. Вони надають специфічні фінансові послуги з метою швидкого кредитування невеликими за обсягами сумами суб'єктів господарювання, як правило, на короткостроковий період.

Метою статті є оцінка сучасного стану ринку ломбардних установ в Україні та визначення основних тенденцій їх розвитку.

Для досягнення мети необхідно виконати такі завдання: визначити сутність та фінансовий стан ломбардів в Україні, дослідити основні проблеми та запропонувати шляхи їх вирішення.

Дослідженню проблем функціонування ломбардних установ приділяли увагу як іноземні, так і вітчизняні вчені. Серед яких є С. Балабан, Ф. Бутинець, О. Гонта, Р. Дяків, К. Єфремова, М. Казьмирчук, А. Мазорук, М. Савлук,

© Акімова Л.М. – к.е.н., старший викладач Національного університету водного господарства та природокористування

З. Сороківська, В. Ходаківська, О. Юр'єв та інші. Проте проблеми діяльності ломбардних установ в Україні потребують подальшого дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. У період, коли Україна перебувала в складі Радянського союзу, всі її ломбарди були складовою загальної фінансово-кредитної системи країни. Лише після проголошення незалежності України почався новий період розвитку цих установ у нашій державі. Перший недержавний ломбард – Повне товариство «Заставне товариство «Скарбниця» розпочав свою діяльність в Україні у 1992 році. На даний час в Україні працює приблизно 500 ломбардів [1].

Ломбардом є фінансова установа, виключним видом діяльності якої є надання на власний ризик фінансових кредитів фізичним особам за рахунок власних або залучених коштів, під заставу майна на визначений строк і під процент, а також надання супутніх ломбардних послуг [6]; кредитна установа, що позичає гроші під заставу рухомого майна. Оцінку вартості майна здійснюють за згодою сторін. Залежно від виду майна позика становить 50-80 % його вартості. Власникові майна видають іменний ломбардний квиток (розписку). У разі неповернення позики (не викупу майна його власником) це майно переходить у власність ломбарду і може бути продане [3].

Основними видами ломбардних послуг в Україні є:

1) надання економічним агентам фінансових кредитів у готівковій і безготівковій формах;

2) пропонування супутніх ломбардних послуг, до яких належать:

– агентська діяльність із страхування предмета закладу, яким забезпечено зобов'язання за договором фінансового кредиту;

– продаж предмета закладу, на який ломбардом звернено стягнення;

– передпродажна підготовка предмета закладу, на який ломбардом звернено стягнення шляхом набуття права власності [2, с. 304].

Основним видом діяльності ломбардів України є надання миттєвих, короткострокових та невеликих за розміром позик на власний ризик під заставу. Якщо раніше в якості застави

ломбарди приймали переважно золоті речі та ювелірні прикраси, то зараз цей перелік досить широкий: дорогоцінні метали та каміння, побутова техніка та електроніка, мобільні телефони, хутряні вироби, цінні папери, автомобілі та навіть нерухомість [1].

Ломбарди як кредитні установи мають свої переваги та недоліки. Головною перевагою цих установ є можливість в короткий термін, швидко отримати ліквідні фінансові кошти на будь-які потреби. Недоліки ломбардів витікають з їх переваг. Можливість швидкого отримання коштів призводить до того, що кредити ломбардів є надзвичайно дорогими у порівнянні з позиками банківських установ та кредитних спілок і повинні бути забезпеченні надзвичайно ліквідною заставою [1].

Ломбарди вважаються найменше регульованим фінансовим ринком України. На даний час вони знаходяться у відомстві Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг).

Так, станом на 30.06.2013 до Державного реєстру фінансових установ внесено інформацію про 478 ломбардів, що на 17 установ (або на 3,7%) більше в порівнянні з відповідною датою 2012 року (станом на 30.06.2012 - 461 ломбардів). Тенденція до зростання кількості ломбардів пов'язана, перш за все, із забезпеченням ними першочергових потреб громадян у грошових коштах.

Основні показники діяльності ломбардів за перше півріччя 2012-2013 рр. наведені в таблиці 1.

Згідно з даними таблиці 1, на ринку ломбардних послуг спостерігається незначне скорочення загальних обсягів кредитування. Станом на 30.06.2013 такі показники, як сума наданих фінансових кредитів під заставу, кількість наданих фінансових кредитів під заставу, сума погашених фінансових кредитів, у тому числі погашено за рахунок майна, наданого в заставу та кількість договорів зменшили свої показники на 6,9%, 2,1%, 6,7%, 37,8% та 34,7% відповідно.

Середньозважена річна процентна ставка за фінансовими кредитами ломбардів за перше півріччя 2013 року становила 206,1 % (за перше півріччя 2012 року – 213,7 %).

Важливим показником, який характеризує ринок ломбардів, є показник їх фінансового стану. У таблиці 2

наведено основні показники діяльності ломбардів, які свідчать про їх постійне зростання.

Таблиця 1

Показники діяльності ломбардів України за I півріччя 2012-2013 р.р.

Показники	Перше півріччя 2012	Перше півріччя 2013	Темпи приросту	
			I півріччя 2013/ I півріччя 2012	
			млн. грн	%
1	2	3	4	5
Сума наданих фінансових кредитів під заставу	4 392,4	4 090,3	-302,1	-6,9
Кількість наданих фінансових кредитів під заставу, тис. шт.	5 390,6	5 275,8	-114,8	-2,1
Сума погашених фінансових кредитів (млн. грн.), у тому числі:	4 325,5	4 035,1	-290,4	-6,7
погашено за рахунок майна, наданого в заставу	375,3	233,6	-141,7	-37,8
Кількість договорів, погашених за рахунок майна, наданого в заставу, (тис. шт.)	519,6	339,3	-180,3	-34,7

Дані таблиці 2 свідчать, що станом на 30.06.2013: обсяг дебіторської заборгованості зріс на 12,0 % (до 1 118,4 млн. грн.); обсяг активів ломбардів збільшився на 6,4% і становив 1 526,6 млн. грн. - у порівнянні з відповідною датою 2012 року; однак зменшився обсяг статутного капіталу ломбардів. Станом на 30.06.2013 у 35 ломбардів обсяг власного капіталу становив менше 200 тис. грн., що на 7 фінансових установ більше в порівнянні з відповідною звітною датою 2012 року (станом на 30.06.2012 – 28).

Структура наданих ломбардами кредитів за видами застави представлена в таблиці 3.

Таблиця 2

Показники фінансового стану ломбардів України за I півріччя 2012-2013 р.р.

Показники	Станом на 30.06.2012	Станом на 30.06.2013	Темпи приросту 30.06.2013/30.06.2012	
	млн. грн.	млн. грн.	млн. грн.	%
1	2	3	4	5
Дебіторська заборго-ваність, у тому числі:	998,9	1 118,4	119,5	12,0
1	2	3	4	5
за наданими фінансовими кредитами	779,6	877,4	97,8	12,5
за нарахованими відсотками за наданими фінансовими кредитами	16,3	24,5	8,2	50,3
Статутний капітал	834,1	826,7	-7,4	-0,9
Резервний капітал	12,5	12,7	0,2	1,6
Нерозподілений прибуток	156,1	172,5	16,4	10,5
Власний капітал, усього	919,0	921,6	2,6	0,2
Залучені кошти на платній та безоплатній основі	170,8	193,6	22,8	13,3
Активи по балансу	1 435,1	1 526,6	91,5	6,4

За перше півріччя 2013 року обсяг наданих фінансових кредитів ломбардами зменшився на 6,9% у порівнянні з першим півріччям 2012 року.

Питома вага наданих фінансових кредитів під заставу виробів із дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння станом на 30.06.2013 зменшилася на 3,3 в. п. (до 87,2%) у порівнянні з показником станом на 30.06.2012, як це зображено на рисунках 1, 2. Обсяг фінансових кредитів під заставу побутової техніки за перше півріччя 2013 року збільшився на 28,6% (до 500,1 млн. грн.) у порівнянні з першим півріччям 2012 року.

Динаміка обсягу виданих кредитів та середнього розміру кредиту за I півріччя 2011 - 2013 рр. має тенденцію до зменшення, як це зображено на рисунку 3.

Таблиця 3

Обсяг наданих фінансових кредитів за видами застави за перше півріччя 2012-2013 рр.

Показники	Обсяг наданих фінансових кредитів, млн. грн.		Структура наданих фінансових кредитів, %		Темпи приросту I півріччя 2013/ I півріччя 2012	
	перше півріччя 2012	перше півріччя 2013	перше півріччя 2012	перше півріччя 2013	млн. грн.	%
	виробів із дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння	3 973,5	3 565,4	90,5	87,2	-408,1
побутової техніки	389,0	500,1	8,9	12,2	111,1	28,6
автомобілів	17,9	11,0	0,4	0,3	-6,9	38,5
нерухомості	5,5	5,3	0,1	0,1	0,2	3,6
іншого майна	6,5	8,6	0,1	0,2	2,1	32,2
Всього	4 392,4	4 090,3	100,0	100,0	-302,1	6,9

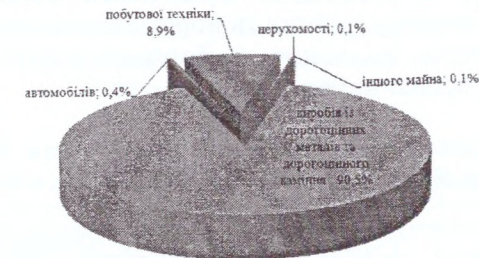

Рис. 1. Структура фінансових кредитів під заставу станом на 30.06.2012

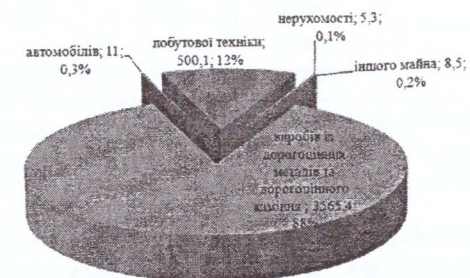

Рис. 2. Структура фінансових кредитів під заставу станом на 30.06.2013 р. (млн. грн.)

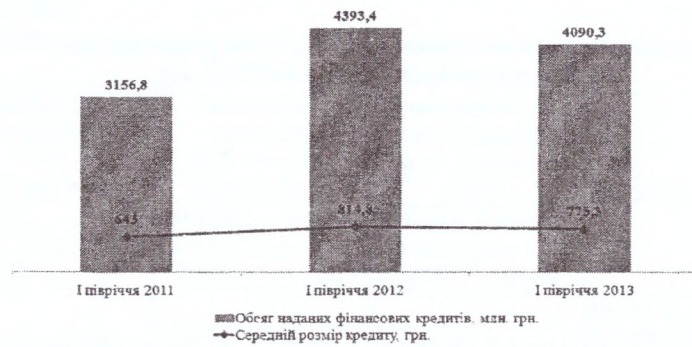

Рис. 3. Динаміка обсягів наданих фінансових кредитів та середнього розміру кредиту за перше півріччя 2011–2013 р.р.

Зокрема, протягом I півріччя 2011-2013 рр. середній розмір кредиту зменшився від 814,8 млн. грн. до 775,3 млн. грн. (-4,8%). Однак, ломбарди залишаються одним із найбільш консервативних і стабільних фінансових інститутів, вони орієнтовані на видачу дрібних та короткострокових кредитів.

Розподіл джерел залучення ломбардами коштів на платній та безоплатній основі наведений у таблиці 4.

Таблиця 4

Інформація про джерела залучення коштів ломбардами станом на 30.06.2012 та станом на 30.06.2013

Показники	Станом на 30.06.2012		Станом на 30.06.2013	
	млн. грн.	частка, %	млн. грн.	частка, %
Залучені кошти на платній та безоплатній основі, у тому числі:	170,8	100	193,6	100
від банків	113,5	66,4	136,4	70,5
від юридичних осіб (крім банків)	54,6	31,9	55,9	28,9
від фізичних осіб	2,8	1,7	1,3	0,6

Дані таблиці 4 свідчать, що в господарській діяльності ломбардів зменшилась питома вага залучених коштів на платній та безоплатній основі від юридичних осіб (крім банків), а саме: з 31,9% станом на 30.06.2012 до 28,9%

станом на 30.06.2013. Обсяг залучених коштів від банків станом на 30.06.2013 збільшився на 22,9 млн. грн. (або на 20,2 %) у порівнянні з відповідним періодом 2012 року.

Виходячи з проведеного аналізу, можна зробити висновок про існуючі позитивні тенденції розвитку ломбардних установ в Україні. Проте важливо відзначити наявні проблеми, які потребують вирішення:

- недосконалий інституційний механізм регулювання діяльності ломбардних установ,
- низький рівень капіталізації,
- низький рівень довіри суб'єктів господарювання, зокрема домогосподарств як основних суб'єктів кредитування цих установ.

Для усунення існуючих проблем необхідно:

- вдосконалити законодавчу базу з метою захисту ломбардних установ;
- ведення моніторингу з метою підвищення їх фінансової стійкості, конкурентоздатності, а також ефективності їх діяльності;
- ведення роз'яснювальних робіт серед населення з метою популяризації та підвищення рівня довіри.

Бібліографія

1. Гонта О. І. **Стан та перспективи розвитку ломбардів в Україні** / О. І. Гонта, М. В. Дубина, Т. О. Романенко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. 2011. – №2(50). – С. 233-241. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vcndtu/2011_50/34.htm.
2. Горбач Л. М. **Ринок фінансових послуг: [навч. посібник]** / Л. М. Горбач, Л. М. Каун. – К. : Кондор, 2006. – 435 с.
3. Загородній А. Г. **Фінансовий словник.** / А. Г. Загородній, Г. А. Вознюк, Т. С. Довженко - 4-те вид., випр. та доп. – К. : Знання ; Львів : Вид-во Львів. банк. ін-ту, 2002. - 568 с.
4. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 № 2664-III [Електронний ресурс]. / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
5. Леваєва, Л.Ю. **Фінансовий аналіз діяльності ломбардних установ.** [Текст] / Л. Ю. Леваєва // Економічний вісник університету: зб. наук. пр. учених та аспірантів – Переяслав-Хмельницький: ПХДПУ. – 2012. – Вип. 19/1. – С. 157-163.

6. Положення «Про порядок надання фінансових послуг ломбардами» затверджене розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 26.04.2005 № 3981 із змінами [Електронний ресурс]. / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0565-05>.

Рецензент: д.е.н., професор Павлов В.І.

УДК 65.012.265:658.0

К. О. БЕЛОУСОВА

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА: ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ОЗНАКИ

Обґрунтовано необхідність запровадження нового поняття «ресурсний потенціал розвитку підприємства». Виявлено ієрархію та взаємозалежність категорій «ресурси», «потенціал», «розвиток». Визначено зміст поняття «ресурсний потенціал розвитку підприємства» з позиції філософського, соціально-економічного, факторного та суб'єкт-об'єктного контексту.

The necessity of new concept "resource potential of the enterprises development" is justified. Hierarchy and interdependence of the categories "resources", "potential", "development" are identified. The concept "resource potential of enterprise development" within the framework of philosophical, social, economic, factor and the subject-object context is defined.

Ключові слова: потенціал, розвиток підприємства, господарська діяльність, конкурентоспроможність.

Реалізація місії підприємства вимагає формування такої комбінації ресурсів в господарській діяльності, що дозволить за умови соціально-економічної, екологічної та інституціональної доцільності їх використання здійснити випуск конкурентоспроможної продукції. Ціна виробленої продукції має бути, з одного боку, достатньою для повернення здійснених витрат і накопичення прибутку, який

Наукове видання

**ПРОБЛЕМИ РАЦІОНАЛЬНОГО
ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОГО ТА ПРИРОДНО-
РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ:
ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ТА ІНВЕСТИЦІЇ**

Збірник наукових праць

Випуск XIX

№ 2

Укладач **Павлов В.І.**

Комп'ютерний набір, верстка і дизайн **Тарасюк В.Д.**

Підписано до друку 31.05.2013 р. Формат 60×84 1/16.

Папір друкарський № 1. Гарнітура Bookman.

Друк різнографічний.

Ум.-друк. арк. 16,6. Обл.-вид. арк. 17,4.

Тираж 100 прим. Зам. № 3505.

Видавець і виготовлювач

Редакційно-видавничий відділ

Національного університету

водного господарства та природокористування

33028, Рівне, вул. Соборна, 11.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до

державного реєстру видавців, виготівників і

розповсюджувачів видавничої продукції

РВ № 31 від 26.04.2005 р.